

EEN PAAR NOTITIES OVER *LEHMANNIA VALENTIANA* IN NEDERLAND

[ANM mededeling: 23]

J.P.M. Clerx

A few notes on *Lehmannia valentiana* in the NetherlandsA few comments on eggs, coloration and growth of *Lehmannia valentiana* (Férussac, 1823) are given.

De Spaanse aardslak, *Lehmannia valentiana* (Férussac, 1823), is een vrij zeldzaam adventief in Nederland (Gittenberger et al., 1984). De soort werd voor het eerst uit Nederland gerapporteerd in 1962 (Den Hartog & Sandee, 1962). In februari 2001 werd de soort voor het eerst in Limburg aangetroffen in een compostvat in de tuin van een familielid in Herten, gemeente Roermond (km-vak 195x354). De herkomst is onduidelijk, maar ze werd waarschijnlijk ingevoerd met planten uit tuincentra in Limburg of Noord-Brabant.

Lehmannia valentiana is een middelgrote geelbruine naaktslak die opvalt door twee donkere pigmentbanden die het duidelijkst zijn op het achterste deel van de mantel (Gittenberger et al., 1984). Behalve dat de banden op het achterlijf hoog liggen in vergelijking met andere Limaciden, is er weinig constants in de mate en vorm van donkere pigmentatie. Soms is op de mantel een brede, mediane, diffuse, donkere band aanwezig, met vaak tevens 1 of 2 onregelmatige banden onder de hoofdbanden, soms nauwelijks andere pigmentatie dan de 2 laterale banden, en in weer andere exemplaren doet de pigmentatie van zowel mantel als achterlijf aan een fijngevekte *Limax maximus* denken. De twee banden op de mantel lopen aan de achterrands niet echt in elkaar over: een echte lierfiguur ontbreekt. Een onscherpe kiel, die soms een beetje lichter van kleur is, is alleen aanwezig op het achterste deel van de rug. Tijdens de groei worden de banden relatief smaller. Ze blijven het langst aanwezig op de achterste helft van de mantel. In oudere exemplaren zijn ze op het achterlijf minder duidelijk afstekend tegen de achtergrond en vrijwel steeds onderbroken. De rand van de ademopening (pneumostoom) is lichter van kleur. De grondkleur is bij levende dieren geelbruin, bij dieren op alcohol ondoorzichtig lichtbruin (kakikleurig).

In kleine juvenielen is de rand van de ademopening soms afgegrensd door een smalle ring van cellen met zwart pigment. In kleine juvenielen zijn de 2 banden relatief breder; ze lopen over het vaste deel van de mantel tot dichtbij het staarteinde. Op het losliggende, voorste deel van de mantel zijn de banden meer diffuus en minder zwart. Tussen de banden op de rug steekt de mediaan af als een lichtere zone, die wat smaller is dan de breedte van de banden. De smalle, al of niet onderbroken, donkere bandjes boven en/of onder de hoofdbanden van sommige grote exemplaren zijn bij de kleine exemplaren nog niet zichtbaar. Alleen bij kleine exemplaren is er een grondkleur met een paarse zweem zoals bij *L. marginata* en *Deroceras panormitanum* (Gittenberger et al., 1984).

Lehmannia valentiana is veel minder waterig dan *Lehmannia marginata* en daardoor minder doorzichtig. Slechts met sterk tegenlicht is te zien dat de ingewandszak niet tot in de staartpunt doorloopt. Bij samengetrokken dieren is te zien dat het staarteinde puntig afsteekt van het samengetrokken lichaam. Het (ongekleurde) slijm is minder waterig en duidelijk taaier dan dat van *Lehmannia marginata*. Van *L. marginata* heb ik te weinig exemplaren gewogen om te zien of ze in 70% alcohol méér gewicht verliezen dan *L. valentiana*. Bij grote exemplaren van de Spaanse aardslak is het gewichtsverlies van vers gedode dieren (60 minuten in 5% alcohol, slijm verwijderd met zacht toiletpapier) en dezelfde dieren na 2 verversingen met 10 volumes 70% alcohol 30 tot 40%.

In Nederland wordt de soort net zo groot als *Lehmannia marginata*. Het is waarschijnlijk de schaarsheid van waarnemingen die debet is aan een vermeend verschil in afmeting tussen de twee Nederlandse *Lehmannia*-soorten. Grote exemplaren zijn uitgestrekt meer dan 8 cm lang, bij een gewicht van meer dan 3 gram. Kampioen 'zwaargewicht' is tot nu toe een exemplaar van 4.9 gram (in dezelfde grootte-orde als geslachtsrijpe *Limax maximus*). Ook na conserveren in 70% alcohol zijn deze dieren nog duidelijk langer dan 50 mm (Gittenberger et al., 1984).

De soort groeit snel. Exemplaren van 3 cm (en minder dan 0.3-0.5 g in juli), waren 3 maanden later 7-8 cm en meer dan 3 gram. Tevens zaten na 3 maanden jonge *Lehmannia*'s in het 'droge' aquarium, van 6-10 mm gestrekte lengte. Het zal niemand verbazen dat overwinteren voor deze zuidelijke soort in een compostvat in de milde Nederlandse winter 2000/2001 geen probleem was. Grotere exemplaren (>4 cm) werden iedere maand tussen februari en oktober waargenomen, zodat een seizoensafhankelijkheid niet is waargenomen. De hoge temperaturen in het compostvat spelen daarbij mogelijk een rol.

Door een toeval werden eieren verkregen: in een glazen groentepot met een laag potgrond voor mestpiertjes werden in september en oktober ook enkele exemplaren van *Lehmannia valentiana* tijdelijk ondergebracht. Na ruim 6 weken kreeg ik eindelijk de pot (met de opmerking dat de slakken blijkbaar goed tegen honger bestand waren!). In de aarde bevonden zich vele tientallen eieren in allerlei ontwikkelingsstadia en een aantal hele kleine *Lehmannia*'s. Quick geeft voor *Lehmannia marginata*-eieren een maat van 4.3 x 3.6 mm (Quick, 1960: 196) en voor *L. valentiana*-eieren een maat van 2.25 x 1.5 mm (Quick, 1960: 200). Het gemiddelde van 35 gemeten eieren is 2.9 x 2.4 mm, met een minimum van 2.6 x 2.3 mm en een maximum van 3.5 x 2.9 mm. De eieren zijn rond-ovaal met meestal een 'puntje' (bes met steeltje), blauwachtig doorzichtig, en niet geelachtig doorzichtig zoals door Quick beschreven. De eieren worden afzonderlijk gelegd en kleven willekeurig aan planten(resten) in of op de bodem. Duidelijk anders als bij de grotere familieleden (*Limax maximus*, *Limacus flavus*), waar de (veel grotere) eieren in hoopjes bijeen gelegd worden. Door de aanwezigheid van jonge exemplaren in de pot met aarde is de incubatietijd gedefinieerd als minder of gelijk aan 6 tot 7 weken (in deze tijd van het jaar). Nagenoeg volgroeide slakjes passen zeer ruim in het ei. Ze zijn duidelijk zichtbaar in de eieren. Ze hebben brede laterale banden en een smalle lichte streep over de rug. Onder de mantel is het schild zichtbaar als een wit plaatje. De nieuwe slakjes zijn minder dan 4 mm lang, opvallend klein gezien de afmetingen van de eieren.

Literatuur

- Gittenberger, E., W. Backhuys & T.E.J. Ripken, 1984. De landslakken van Nederland. KNNV Bibliotheek No. 37, Hoogwoud
 Hartog, C. den & A.J.J. Sandee, 1962. Milax gagates en Limax valentianus, twee zeldzame naakte landslakken in Yerseke. Basteria, 26(5-6): 83-85
 Quick, H.E., 1960. British slugs. Bulletin of the British Museum (Natural History), Vol. 6, No. 3, London

Adres van de auteur: zie pagina 7